

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Niemi-Pynttäri, Risto

Title: Roberto Bolaño: Puhelinkeskusteluja

Year: 2017

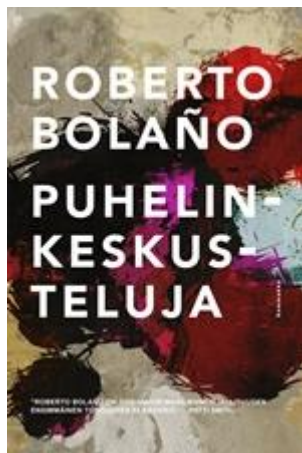
Version:

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäri, R. (2017). Roberto Bolaño: Puhelinkeskusteluja. Maailmankirjat :
käännöskirjallisuuden verkkolehti, 18.12.2017. <http://www.maailmankirjat.ma-pe.net/?p=2555>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Roberto Bolaño: Puhelinkeskusteluja



RISTO NIEMI-PYNTTÄRI (18.12.2017) Roberto Bolaño kirjoittaa novelleissaan muotokuvia, hän tuo esiin henkilöitä, joihin tekee mieli tutustua. Ei siksi, että he olisivat mielenkiintoisia, päinvastoin. Bolaño kirjoittaa yksinäisistä, vetäytyvistä, vähäpuheisista latinoista. Hän leikkaa tarinoistaan pois kaiken latinoihin liitetyn sosiaalisuuden ja kertoo yksinäisistä kirjoittajista ja kirjafriikeistä. Bolañon kuvaamien ihmiskohtaloiden taustalla on uusliberalistinen syrjäyttämiskoneisto; menestyneet ovat muualla, ihmisillä ei ole mahdollisuutta kokea minkäänlaista kukoistusta elämänsä aikana.

Roberto Bolaño kuoli v. 2003 vain 50-vuotiaana, odottaessaan luovuttajaa ja uutta maksaa. Hänen mainensa lähti pian huimaan nousuun, nyt häntä pidetään jo latinalaisen amerikan kirjallisuuden klassikkona. Kustantajana Sammakko ja kääntäjänä Einari Aaltonen ovat ansiokkaasti tuoneet Bolañoa Suomeen.

Novellikokoelmansa *Puhelinkeskusteluja* -osassa Bolaño tuo esiin toimeentulon rajoilla sinnitteleviä kirjailijatyyppejä, yksinäisiä sinnittelijöitä, yökirjoittajia. *Etsivät* -osan novellit käsittelevät karkoitettuja, maasta paenneita, ulkomailla sinnittelijöitä. Bolaño itse koki menettäneensä kaikki mahdollisuutensa jo syksyllä 1973, kun Chilen sotilasjunta murskasi nuoren miehen unelmat. Hän eli ulkomailla siitä lähtien. Kokoelman kolmas osa koostuu naisten elämäntarinoista, *Anne Moore* -osassa kertojana on usein entinen miesystävä joka on huolissaan heistä. Varsin onnettomat elämäntarinat kerrotaan siis rakkaudella.

Puhelinkeskusteluja-osa koostuu kirjailijakuvista, joissa köyhät ja nuhruiset kirjailijahahmot vaikuttavat surkeilta nyhertäjiltä. Hieman tarkempi lukeminen paljastaa, kuinka lahjakkaita, he ovat usein Bolañon itsensä kaltaisia hahmoja. Julkisuuden ja arvonannon markkinakoneistot eivät suo heille minkäänlaista loistoa. Tässä valossa Bolañokin heidät kuvaa, hahmoina joiden rikas sisäinen maailma ei pääse esiin.

Bolaño alter egoilla on usein tarkka kirjallinen maku. Sen johtamina he nuuskivat antikvariaatteja ja kirjatoreja. Osovin vedoin Bolaño hahmottaa alueet, minne uusliberalismi ajaa parhaan kirjallisuuden. Kirjatorit kukoistavat, sinne päätyvät konkurssin tehneiden kustantajien varastot. Sieltä löytyy parasta espanjankielistä kirjallisuutta piraattijulkaisuina. Toisaalla Bolaño on kuvannut myös kirjallisen kentän äärioikeistolaisia. He ovat scifin ja viihteen alueella toimivia julmia kirjailijatyyppejä, näitä hahmoja ei *Puhelinkeskusteluissa* esiinny.

Sestini -novellissa kerrotaan juttelemaan sävyyn kahden kirjailijan ystävydestä, jotka auttavat toisiaan osallistumaan kirjoituskilpailuihin. Nuori kirjailija kuvaa elämänsä hourailavaa kulkua:

”Minulla ei ollut juurikaan ystäviä, aikani kului kirjoittamiseen ja pitkiin kävelyretkiin, joille lähdin herättyäni kello seitsemän illalla, siihen aikaan ruumiissani ilmeni aikarasituksen tyyppisiä oireita, tunsin yhtä aikaa olevani läsnä ja poissa, välimatkan päässä kaikesta minua ympäröivästä ja epämääräisen hauras.”

Novelli on eleetön kuva kilpailuttamisen vääristämästä kirjallisuudesta. Kertojalla on tarkka ja valikoiva kirjallinen maku, hän arvostaa erityisesti Sestiniä. Erään kirjoituskilpailun myötä heidän kesken syntyy kirjeenvaihto, jossa nuori kirjailija saa opastusta kuinka hankkia tuloja kirjoituskilpailuista. Sen sijaan, että he keskustelisivat kirjallisuudesta, kertoja oppii kuinka samaa novellia muuntelemalla – vain otsikkoa vaihtamalla – voi osallistua moniin kilpailuihin. ”Älä koskaan luovu kirjoituskilpailuihin osallistumisesta” on vanhan Sestinin neuvo nuorelle kirjailijalle.

He auttavat toisiaan löytämään ilmoituksia kirjoituskilpailuista joihin osallistua. Kertoja on nuori skribentti, joka tavoittelee turhaan menestystä novellien kirjoittamisen alueella. Tällaista on kirjoittaminen markkinoiden ehdoilla: lehtiin kirjoittaminen ja kilpailuihin osallistuminen suorastaan estää kykyjen kehittymistä. Bolaño kuvaa kirjallisen työskentelyn pääosin surkeaksi, jopa innoittumiset ja flow-kokemukset ovat hieman hävettäviä. Nuori kirjailija mainitsee myös öiset ryöpsähdykset, jolloin hän tulee avanneensa sydämensä. Sestinielle osoitetuissa kirjeissä hän kertoo unelmistaan, jotka kohdistuvat Sestinin tyttäreen, runoista joita on kirjoittanut tälle – ja jotka on onneksi älynnyt jättää lähettämättä. Kaikki tuo on vain kiiman sekaista houretta.

Novellimuotokuvista suosikkini on nimeltään ”Henri Simon Leprince”. Se muotokuva kirjailijasta jota ei noteerata, mutta joka onnistuu tekemään huomaamattomuudestaan eräänlaista taidetta. Hänestä tulee merkittävä näkymätön toimija vastarintaliikkeessä natsimiehityksen aikana Ranskassa.

Kyse on kirjailijoiden keskinäisen yhteistyön kuvauksesta, allegoria kirjallisuuden tasavallasta, jonka palvelukseen Leprince asettuu. Tutkijat ovat löytäneet Bolañon tuotannosta useita utopioita, joissa kirjailijan ”kotimaa on kirjasto”, paikka jossa kirjailijat elävät periaatteessa demokraattisesti.

Leprince on näkymätön mies kirjailijoiden kätkemisen työssä, novellissa vihjataan että hän työskentelee myös kirjailijoiden esiin tuomiseksi silloin kun on oikea aika. Näin siis novellia voi lukea allegoriana näkyvyyden ja näkymättömyyden taidosta, jota voidaan säädellä yhteiskunnallisen tilanteen mukaan.

Aluksi Leprince pyrkii menestykseen, mutta kun hänelle tarjotaan merkittävää asemaa natsijulkaisussa, hänen silmänsä avautuvat. Tuo tarjous tuntuu pahimmalta nöyryytykseltä, mitä hän on kokenut.

Leprince tajuaa, kuinka vähäpätöisenä häntä on pidetty. Hän tekee suuren päätöksen kieltäytymällä vallasta ja ryhtyy näkymättömään toimintaan vastarintaliikkeessä.

”Ne jotka ennen maan antautumista olivat tunnettuja ja joiden silmissä Leprinceä ei ollut olemassa, törmäävät mieheen joka puolella, ja mikä pahempaa, tulevat riippuvaiseksi hänestä päästäkseen esiin tai pakenemaan. Leprince ilmestyy kuin limbuksesta, auttaa heitä...” (Bolaño, 35).

Tässä tehtävässään hän tutustuu eturivin kirjailijoihin, osallistuu tasaveroisesti öisiin keskusteluihin joihin nämä antautuvat pääasiassa pelosta johtuvan unettomuuden vuoksi. Se, että kyseessä on allegoria kirjallisuuden tasavallasta, tulee ilmi näissä öisissä keskusteluissa. Leprince on onnellinen voidessaan keskustella vertaistensa kanssa, ja vieraat ihmettelevät,

että kuka tämä tuntematon – briljantti – tyyppi oikein on. Mitä hän on julkaissut? Mutta kun he kuulevat millaisiin julkaisuihin Leprince kirjoittaa, he unohtavat koko miehen.

”Ehkä he huomaavat, että Leprince on virunut vuosikausia roskajulkaisujen kiirastulessa ja tietävät, ettei kukaan pääse rämpimään sieltä esiin...”(Bolaño, 36)

Novellin loppukäännettä ennakoii se, että Leprince tunnistaa tilanteen ja kirjoittaa laajan runon vähäisten runoilijoiden arvoituksesta. Samalla hän huomaa, ettei itse olekaan vähäinen runoilija – ja hävittää tekstin.

Niinpä lopussa Leprince ei ole enää näkymätön, pikemminkin harmaa. Hän vierailee Pariisissa ja osallistuu kirjallisiin piireihin, mutta sillä ei tunnu olevan kummempaa merkitystä. Novelli päättyy Bolañolle ominaisella tavalla resignaatioon ja mukautumiseen.

”Kirjallinen seikkailu” käsittelee kirjailijoitten keskinäisen pilkanteon ja yhteistyön ristiriitaa. Urallaan jämähtänyt kertoja, kirjailija B sijoittaa romaaniinsa pilkallisen muotokuvan kirjailija A:ta muistuttavasta tyypistä. Tarkkana lukijana hän on huomannut, kuinka falskiin tuotantoon A on menestyksensä myötä sortumassa. Yllättäen A kuitenkin laatii ylistävän arvion tuosta romaanista – ja kirjailija B on ymmällään. Onko kyseessä ovela harhautus, niin ettei pilkan kohdetta tunnistettaisi, vai mikä?

Sama tapahtuu B:n toisen romaanin yhteydessä. Nyt A kehuu romaania jo niin vuolaasti, että B:n ura lähtee nousuun. Mutta miksi arvio tulee julki samalla viikolla kun kirja ilmestyy? B päätelee, että A ei ole millään edes ehtinyt lukemaan teosta. Näin kertojan paranoidinen pohdinta kiihtyy.

”Kirjallinen seikkailu” huipentuu kohtaukseen, jossa B saa kutsuilla kuulla, että eräs henkilö haluaa keskustella ja odottaa häntä pimeässä puutarhassa. B ei uskalla kohdata hahmoa, ja viivyttellessä niin, että vieras on jo kadonnut.

Bolaño käsittelee hienosti kirjailijoiden keskinäisiä aseita: pilkantekoa sekä ylistystä. Novellin taustalta voi jälleen hahmottaa pyrkimyksen kirjailijoitten tasavaltaan, tarkkaan lukemisen ja vertaispalautteeseen. Siitä on koko ajan kysymys, samalla kun kuvataan kuinka se tulee mahdottomaksi.

Tutkija Alberto Medina pitää novellia esimerkkinä Bolanon itsensä kokemasta dilemmasta. Marginaalissa yksin toimiva, eettinen ja kriittinen kirjailija menettää vähitellen kykynsä yhteistyöhön.

”B’s novels become more and more succesful until he becomes as famous as A. His paranoia makes way for a certain self repentance and a growing admiration for A. Finally the hour of truth arrives; both writers are about to meet, and B is terrified. The story ends before that meeting. What B experiences is the terror of belonging, of losing the critical advantages of homelessness, the ethical voluptuousness of the marginal. What happens then when homelessness and marginality stop being a privileged viewpoint and are instead assimilated by that same mainstream that they are supposed to keep at bay? After 1998, Bolano became one of the most extraordinary success stories in Hispanic letters in decades. Not only that, he also became the exemplary figure of an ethical outsider able to reveal the faults and miseries of a literary establishment in decay and as such a powerful force for the revitalization of that

establishment. (Alberto Medinan artikkeli NOVEL: A Forum on Fiction, Vol 42, Fall 2009, pp 546-554)

Vesa Rantama liittää arviossaan Bolanon tarinaan [olennaisen huomion 1973 tapahtumista Chilessä](#) Teloitusuhka, jonka Bolano koki, traumatisoi ja vaikutti kaikkeen mitä hän sittemmin kirjoitti:

“Bolaño palasi Chileen tukemaan Salvador Allenden sosialistista reformia, mutta päätyikin terroristiepäilyinä Pinochetin joukkojen ylläpitämään vankilaan. Bolaño on kertonut vartijana toimineiden vanhojen koulukavereidensa pelastaneen hänet kahdeksan päivän jälkeen.”

Roberto Bolano: *Puhelinkeskusteluja*, novellikokoelma suom. Einari Aaltonen, Sammakko 2017

Risto Niemi-Pynttari on dosentti ja kirjoittamisen lehtori Jyväskylän yliopistosta.

Filed Under: [Chile](#), [Kirjoittajalle](#)

Tags: [Risto Niemi-Pynttari](#)